Aº. 1827. Nº. 4.

LEYDSCHE COURANT.

MAANDAG DEN 8 JANUARIJ.

NOTIFICATIE
TOT OPROEPING VAN VRIJWILLIGERS VOOR DEN DIENST DER NATIONALE MILITIE.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS DER STAD LEYDEN, gezien hebbende art. 30. der wet, van den 8en Januarij 1817, Nº. 1, waarbij aan elke stad of plaats de vrijheid verleend wordt, om derzelver contingent in de Nationale Militie, geheel of gedeeltelijk, in vrijwilligers te leveren, geven bij dezen aan de belanghebbende kennis, dat het daartoe bestemde register gedurende de maand Januarij 1827, (except Zon- en Feestdagen) ter Secretarij dezer stad, van 's morgens ten tien tot 's namiddags ten één ure, zal openleggen, en noodigen mitsdien alle ongehuwde manspersonen uit, welke op den 1en Januarij 1827 hun 19e jaar zijn ingetreden, en hun 30e nog niet hebben volbragt; ten waren zij reeds in dienst der Nederlandsche Armee of Nationale Militie hadden gestaan, in welk geval zij ook tot den ouderdom van 35 jaren zullen worden toegelaten; de lengte hebbende van een el vijf palmen zeven duimen, voorzien van derzelver doop-cedul en bewijs van goed gedrag en inwoning van ten minste 15 maanden binnen deze stad, geteekend door een' Heer der gebuurte, waarin zij woonachtig zijn, om zich, tot den dienst der voornoemde Nationale Militie, vrijwillig te verbinden, en daartoe in voormeld register te doen inschrijven. — Zullende aan hun worden uitgereikt een handgeld van DERTIG guldens, zoodra zij tot den dienst door den Militie-Raad zijn goedgekeurd.

Aldus gedaan en gepubliceerd, bij H. H. Burgemeester en Wethouders der Stad Leyden, op den 28. December 1826.

J. G. DE MEY.

Ter ordonnantie van dezelve,

P. A. DU PUI.

NOTIFICATIE.
NATIONALE MILITIE.

Ligting van het Jaar 1827.

Oproeping tot de Inschrijving.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS DER STAD LEYDEN, gezien hebbende art. 51, 52, 53, 57, 60 tot 68, en 166 der Wet, van den 8 Januarij 1817, alsmede art. 5 der wet, van den 27 April 1820. —

Brengen bij deze ter kennis van de Ingezetenen dezer Stad, dat de inschrijving voor de ligting der Nationale Militie, van dit Jaar, geschieden moet van de zoodanigen, welke geboren zijn in het Jaar 1808.

Dat alle Ingezetenen zonder onderscheid, welke redenen tot vrijstelling van den dienst zij ook zouden mogen hebben, en of zij zich tegenwoordig of afwezend bevinden, verpligt zijn zich te doen inschrijven; dat Ouders, Voogden of Bloedverwanten, in dezen voor hunne naastbestaanden of pupillen, mitsgaders Regenten van publieke Gestichten, voor de onder hun beheer staande, de belangen moeten behartigen, door de bij de wet gevorderde opgave te doen, en daarvoor verantwoordelijk zijn.

Dat onder de Ingezetenen ten dezen ook worden gerekend de Vreemdelingen, die den zetel van hun vermogen, of hun verblijf, in het Koningrijk komen vestigen; alzoo zij, even als de Inboorlingen, verpligt zijn mede te werken tot de gemeenschappelijke verdediging van den Staat, welke hun veiligheid en bescherming verleent, —

En roepen dien ten gevolge op, alle de in de termen vallende Ingezetenen, om te compareren in de burger-Hoofdwacht:

Op Maandag den 8 *Januarij* 1827.
Des voormiddags van 10 tot 1 uren, de bewoners van Wijk 1 en 2.

Op Dingsdag, den 9 *Januarij* 1827.
Des voormiddags van 10 tot 1 uren, de bewoners van Wijk 3 en 4.

Op Woensdag den 10 *Januarij* 1827.
Des voormiddags van 10 tot 1 uren, de bewoners van Wijk 5 en 6.

En op Donderdag, den 11 *Januarij* 1827.
Des voormiddags van 10 tot 1 uren, de bewoners van Wijk 7 en 8.

Vermanende Burgemeester en Wethouders voornoemd wel expresselijk de belanghebbenden, zich, door getrouwelijk op te komen, vrij te waren tegen de nadeelige gevolgen, welke uit nalatigheid in deze onvermijdelijk zouden voortvloeijen; de boven opgegevene tijdsbepaling in het oog te houden, en bij de inschrijving zich te voorzien van hunne doop-cedul, alsmede schriftelijk op te geven hunne woonplaats, en het wijk en nummer hunner huizen; ten einde hierdoor voor te komen de onaangenaamheden, welke voor de ingeschrevenen volgen moeten uit eene verkeerde spelling van den naam, of een abuis in de opgave der woonplaats, — waardoor dikwijls de ingeschrevenen te vergeefs worden gezocht bij oproepingen, welke voor hun wezenlijk belang gedaan worden. Zullende er, van heden af, ter Secretarij gevaceerd worden ter afgifte der doop-cedullen, voor diegenen welke binnen deze Stad zijn geboren, 's morgens van 10 tot 1 uren.

Aldus gedaan en gepubliceerd, bij H. H. Burgemeester en Wethouders voornoemd, op den 2. Januarij 1827.

J. G. DE MEY.

Ter ordonnantie van dezelve,

P. A. DU PUI.

RUSLAND.

PETERSBURG den 19 December. Ter gelegenheid van de opgerigte regtbank te Wilna, om eenige lijfeigene boeren van den Graaf Sabelli, en eenige andere personen te vonnissen, die van ongehoorzaamheid jegens hunne meesters en de policie van het land beschuldigd zijn, heeft Zijne Koninkl. Hoogheid de Césarewitsch het noodig geoordeeld, aan den Minister van Justitie de vereischte inlichting te verzoeken over de vraag: In hoe ver het 2de artikel van het Manifest van den 22 Augustus, ingevolge van welk de algemeene vergiffenis zich niet moet uitstrekken, tot hen, die zich schuldig gemaakt hebben aan ongehoorzaamheid en aan mangel van eerbied voor hunnen opperhoofden; ook moet toegepast worden op de personen, die niet tot den militairen stand behooren, en zich voor de gezegde regtbanken betrokken vinden? de Minister van Justitie heeft de vraag voorgesteld aan het Comité der ministers, hetwelk begrepen heeft, dat dezelfde regel voor de beide gevallen moest gevolgd worden, vragende voorts de goedkeuring ten dien opzigte van Z M. Het comité heeft, in hare zitting van den 22 November, de mededeeling ontvangen der volgende beslissing, met de eigen hand van Z. M. geschreven: „ Ik keur dat gevoelen goed; ik verlang nogtans, dat mij, in zulk geval, het over de schuldige uitgesprokene vonnis onderworpen worden."

PORTUGAL.

LISSABON den 20 December. Het Portugeesche fregat *de Amazone*, is van het eiland Madera, met 300 man van het 7de regement van linie binnengeloopen; zoo ook *de Oreste*, met 200 man van hetzelfde korps. Het stoomschip *El Restaurador* is mede van Porto aangekomen met 300 gevangenen wegens staatkundige misdaden. — Eene kompagnie der garden-mariniers is, op haar verzoek, bij de linietroepen geplaatst. De Studenten hebben te Coimbre eene poging tot opstand gedaan, maar zijn dadelijk beteugeld. — De opstandelingen zijn te Almeida, bij eenen uitval uit de stad, verslagen, en even zoo te Amarante afgeweerd. Zij hebben de linie van de Tamégo niet kunnen forceren, en zijn op alle punten terug gedreven. Het korps van den Markies de Chaves is altoos te Chaves; dat van den Vicomte de Montaligne te Villa-Reale, en dat van Silveira in den omtrek van Bragance.

In een aanhangsel tot het officieel dagblad, hetwelk, tegen gewoonte, op Zondag verschenen is, noodigt de Princes Regentes alle vaderlandsgezinden uit, die paarden voor de armee zouden willen ten geschenk geven of verkoopen; de eerstgemelden, om er ten spoedigste den Minister van oorlog van te verwittigen; de laatstgemelden om ze te verzenden naar het depot van Alcantara, waar zij in gereed geld zullen betaald worden.

In de Kamer der Pairs van den 16den is het ontwerp van wet over de organisatie der militie aangenomen; in die van den 18den is het ontwerp van wet tot het oprigten eener garde van openbare zekerheid verworpen, zijnde de commissie eenparig van begrip geweest, dat die maatregel veel meer gevaarlijk dan nuttig zoude zijn. De zitting van den 14den heeft niets belangrijks opgeleverd.

DUITSCHLAND.

BERLIJN den 26 December. De staat der gezondheid van Z. M. den Koning van Pruissen, is de laatste drie dagen, nacht en dag zeer voldoende geweest; die van de beenbreuk wordt steeds beter.

— De voorstellen der Regtsgeleerden der Rhijnprovincien, hebben zeer veel bijval gevonden in de aanzienlijke gezelschappen van deze hoofdstad. Het komt niet nuttig voor, om aan de Rhijn-provincie een wetboek te geven, dat op zijn best voor het oude Pruissen geschikt is, en hetgeen, sedert dertig jaren zoo weinig aan de algemeene behoeften beantwoordt, dat men heeft moeten besluiten om er eene herziening van te bevelen. Daar, van eenen anderen kant, Pruissen schijnt over te hellen tot het provinciaal stelsel, en niet zoo als Frankrijk en Beijeren, in departementen verdeeld is, schijnt het weinig sluitend, in het burgerlijk regt eene gelijkvormigheid te willen invoeren, die niet ten opzigte van het staatkundige bestaat. Men hoopt veel van de onpartijdigheid en het doorzigt van onzen waardigen Minister van justitie den Heer Graaf Dankelmann.

WEIMAR den 28 December. De onderzoekingen naar de woelingen van heethoofden, welke alhier plaats gehad, en, sedert eenige jaren, de algemeene aandacht bezig gehouden hebben, zijn provisioneel tot een einde gekomen, en de uitspraak, door onze regering gedaan, is den eersten en 13 November ll. aan alle de in dit

(*Het vervolg op den kant van deze bladz.*)

geding betrokken personen beteekend geworden. De instructie in deze zaak is geschied zoo door het Universiteits geregt van Jena, door de daartoe opzettelijk gevestigde commissie, als door gedelegeerden, daartoe door onzen Groot-Hertog benoemd. De handelingen bevatten: *a.* het misdadig verbond, hetwelk in 1821 en vervolgens bestaan heeft aan de Duitsche Universiteiten: *b.* de gezelschappen der Studenten, zoo gezegde *geheime genootschappen*; *c.* de verboden gezelschappen, bekend onder de namen van *Germania*, *Burschenschaft*, enz. Drie personen, welke bevonden zijn aan het verbond *a.* te hebben deel genomen, en zich daardoor schuldig gemaakt te hebben aan hoog verraad, zijn veroordeeld tot zes jaren gevangenis-straf in eene vesting; een hunner, een Staats-beambte zijnde, is van zijnen post ontzet. Drie anderen, welke vervolgd waren ter zake van aan het gemeld verbond te hebben deel genomen, zijn in vrijheid gesteld. De veroordeelden zijn in beroep voor een hoogere regtbank gekomen.

Zes personen hebben bekend, dat zij tot de *geheime genootschappen* waren toegelaten. Bij de instructie zijn zij vrijgesproken; doch de regering heeft zich het vermogen voorbehouden, om de uitsluiting van alle openbare ambten op hen toe te passen, uit krachte van het besluit der Duitsche Bondsvergadering, in dato den 29 September 1819, afgekondigd te Weimar, den 30 October daaraanvolgende.

De personen, welke ter zake van het derde punt van beschuldiging vervolgd waren, en die ruim 50 in getal waren, zijn tot geene straf hoegenaamd veroordeeld.

Het vonnis met de considerans beslaat 85 folio bladen druks.

MUNCHEN den 30 December. Demetrius Bozzaris is te Korfu aangekomen. De Beijersche Luitenant-Colonel Heidigger zendt hem naar den Koning, die hem wel op zijne kosten wil laten opvoeden.

— Uit Zwitserland schrijft men den 29 December, dat de oudste zoon van den President Bolivar binnen weinige dagen te Geneve moet aankomen om er zijne opvoeding te ontvangen,

— In de Courant van Lauzanne leest men het volgende: „ De verklaringen, die Lord Crochane gegeven heeft over de oorzaken, welke zijne expeditie vertraagd hebben, laten geen twijfel meer over omtrent de regtschapenheid van zijne oogmerken, en omtrent zijn vast besluit om zijne ondervinding en de krachten van zijn genie aan de bevrijding der Grieken toe te wijden. De talrijke moeilijkheden, die hij heeft moeten overwinnen, hebben het belang niet verminderd, dat hij in de zaak der Grieken stelt, even weinig als zijne hoop om er in te slagen. De schepen die zijn klein eskader uitmaken, zijn op dit oogenblik te Gibraltar vereenigd, enz.

AUGSBURG den 30 December. Men meldt uit Livorno, onder dagteekening van den 14 dezer, dat een onlangs van Malta aangekomen schip de tijding bevestigd heeft, dat er een der twee fregatten, die in Amerika voor Griekenland gebouwd zijn, die haven was binnengeloopen. Het moest onmiddelijk naar Napoli-di-Romania onder zeil gaan.

FRANKFORT den 31 December. In een brief van Griekenland, aan den Heer Epiliades Mesianopoula, een der verdedigers van Missolunghi, toegezonden, wordt gemeld, dat verscheiden korpsen Grieksche troepen in

(*Het vervolg op de volgende bladz.*)

het voorgevoel gehad hebben, en tastbaar in handen gehad hebben, waarvan de toepassing zich echter eerst na verloop van vele eeuwen heeft kunnen verwezenlijken!

Het schijnt dat de uitvinding der Stoomboten dien zelfden gang gehouden heeft, immers naar de gevonden echte aktenstukken in de Koninklijke Archiven te Simancas, betrekkelijk den koophandel van Katalonie van 1543. Wij zullen alhier, naar de *Correspondance Astronomique*, eene vertaling geven van het letterlijk afschrift eener nota, geschreven door *Thomas Gonzales*, bewaarder der Archiven te Simancas, en gezonden aan den Heer *E. de Navarette*, die dezelve uit Madrid gezonden heeft aan den beroemden Sterre- en Aardrijkskundigen Baron *von Zach*, door wien dezelve publiek gemaakt is. *Blanso de Garay*, Zee-kapitein, bood in 1543 aan den Keizer en Koning *Karel V.*, een werktuig aan, welks bestemming was om schepen en groote vaartuigen te doen voortgaan, zonder roeiriemen of zeilen, en ook bij volkomen windstilte. In weerwil der beletselen en tegenwerkingen, welke aan dit nieuw ontwerp dadelijk in den weg gelegd werden, gaf *Karel V.*, bevel dat men er de proef van zoude nemen in de haven van Barcelona, hetwelk indedaad bewerkstelligd werd op den 17 Junij van het zoo evengenoemde jaar 1543.

Garay wilde zijne ontdekking niet geheel en al bekend maken; nogtans zag men, bij de proefneming, dat zij bestond in eenen grooten ketel, welke gevuld was met kokend water en in raderen, welke aanhoudend in beweging waren en die aan de beide boorden van het vaartuig gehecht werden.

Men nam de proef op een schip van twee honderd tonnen, *la Trinita*, hetwelk van *Coïmbra*, was gekomen om koorn te lossen te *Barcelona*, de naam van den Scheeps-kapitein, was *P. de Searza*. Op bevel van *Karel V.* en van *Filips II.*, zijnen zoon, moesten de na te melden personen bij deze proefneming tegenwoordig zijn. Don *Henrico de Toledo*, de Gouverneur Don *Pedro de Cordova*, de Heer Schatmeester *Navago*, de onder-Kanselier, de Intendant of Maestre Nacconal van Katalonien, *don Francisco Gralla*, en verscheiden andere personen van aanzien uit Kastilje en Katalonien, onder dewelken eenige Zee-Kapiteins, waarvan eenigen zich op het schip bevonden, anderen op de zee in vaartuigen die het proefschip omringden. Deze alle waren als Kommissarissen benoemd, om bij deze proefneming tegenwoordig te zijn.

In de rapporten die aan den Keizer en aan *Filips II.* gedaan werden, vind men eene algemeene eenstemmige goedkeuring dezer vernuftige uitvinding, inzonderheid om de gemakkelijkheid en vaardigheid waarmede men het schip over een' anderen boeg deed wenden.

De Schatmeester *Navago*, die afkeerig was van deze uitvinding, maakte allerlei bedenkingen tegen de voortdurende snelheid, zeide ook dat het werktuig van een al te ingewikkeld maaksel was, en dat men gevaar liep dat de ketel zoude kunnen barsten of springen. Maar de andere Kommissarissen verzekerden dat het schip met evenveel snelheid wenden kan, als de beste galei, en dat hetzelve voor het minst in een uur een' mijl wegs vorderde. Nadat de proefneming volbragt was, nam *Garay* de geheele *Machinerie* weder met zich mede, en leide alleen het houtwerk, hetwelk hij gebruikt had, in de tuighuizen te Barcelona neder.

In weerwil der tegenspraak en tegenwerkingen van *Navago*, werd de uitvinding van *Garay* goedgekeurd; en indien de krijgstogt, waarin *Karel V.* zich toen ten tijde ingewikkeld vond, hem niet belet had, zoude die Vorst gewis daarvan meer werk gemaakt en deze uitvinding meer begunstigd gehad hebben.

Met dat al beloonde de Keizer den uitvinder in zoo verre, dat hij hem een graad hooger deed klimmen, ook gaf hij hem een geschenk van tweemaal honderd duizend Maravedi's in eens, en beval dat de schatkist hem al zijne kosten en verschotten zoude vergoeden, terwijl hij hem bovendien nog onderscheidene andere gunsten verleende.

Dit alles is de slotsom der akten en documenten en der oorspronkelijke echte registers die bewaard worden in de Koninklijke Archiven te Simancas, onder de papieren betrekkelijk den staat des Koophandels, en die der Sekretariaten der land- en zeemagt van het meergemeld Jaar 1543.

(*geteekend*) THOMAS GONZALES.

Na deze eerste proeve om Stoom-Vaartuigen daar te stellen, welke destijds geen verder gevolg had, moesten er genoegzaam twee en een' halve eeuw verloopen voor dat het menschelijk vernuft zich wederom bij eene uitvinding bepaalde, welke berekend schijnt om eenmaal de *civilisatie* der geheele wereld de gewigtigste veranderingen te doen ondergaan. Hetzelfde denkbeeld moest op nieuws levendig gemaakt en op nieuws verwezenlijkt worden in Noord-Amerika, dit is eene daadzaak welke geconstateerd is door eenen brief van *Franklin*, welke gevonden wordt in de verzameling zijner werken, waar van het volgende de letterlijke inhoud is:

„ Wij hebben alhier voor het tegenwoordige geene
„ wetenschappelijke nieuwigheden behalve alleen
„ eene Boot (*Boat*) die in beweging gebragt
„ wordt door een stoom-werktuig, en aldus door
„ eigen kracht voorwaarts gaat, tegen den stroom
„ en den vloed op; en men heeft reden om te
„ gelooven dat de constructie van die Boot nog
„ kan vereenvoudigd en verbeterd worden in
„ diervoege, dat deze uitvinding tot eene al-
„ gemeene nuttigheid gebezigd zal kunnen
„ worden."

Wij weten niet of *Franklin* hier eene toespeling maakt op de proeven van *Fulton*, die in de daad de uitvinder is der Stoom-Vaartuigen. Deze Werktuigkundige die in Amerika het levenslicht aanschouwde, heeft zich beroemd gemaakt door een aantal andere uitvindingen. Indien men iets hooger in de oudheid wilde opklimmen, zoude men vinden dat de stoom als bewegingskracht reeds theoretisch voor meer dan twee duizend jaren gekend is geworden door *Hero* van Alexandrie. Maar het oorspronkelijk denkbeeld (*l'idée mère*), dat hetwelk door de kracht van den stoom te doen kennen, de hedendaagschen zoo verre gebragt heeft om daar van de toepassing te maken op de brandspuiten en stoombooten behoort aan *Dionysius Papin*, die in 1682 schreef; Dit bovenstaande is getrokken uit het *Journal des Connoissances Usuelles*.

Onlangs is er te Parijs een werk uitgekomen, ten titel hebbende: „ *Description des machines à vapeur*," inhoudende eene beschrijving van alle Stoom-Werktuigen en opgave van de veranderingen welke dezelve ondergaan hebben sedert den tijd hunner uitvinding en der verbeteringen, waar door zij den trap van volmaaktheid bereikt hebben waartoe zij thans gekomen is. De Auteur van dit Werk is een Engelschman, *Nicholson*, doch het is uit het Engelsch in het Fransch overgebragt door den Heer *T. Duverne*, Oud-Officier der Koninklijke Marine, gedrukt te Parijs bij *Bachelier*, 1826, I Vol. 8vo.

De beschrijving van werktuigen kunnen ten onderwerp hebben, hetzij om al de kundigheden te doen bevatten, welke vereischt worden om datgene in werking te brengen wat beschreven is, het zij om eene lofwaardige nieuwsgierigheid te voldoen, en om aan de echte ongeveinsde vrienden der Werktuigkunde het heiligdom te openen binnen hetwelk deszelfs diepste geheimen verborgen liggen.

Het Werk van Mr. *Nicholson* is niet geschreven voor Werktuigkundigen van beroep, hoe zeer vele onder hen daar onder ook vrij wat nut daaruit zouden kunnen ontleenen. Men kan uit hetzelve een tamelijk volledig denkbeeld verkrijgen van elke soort van werktuigen, in diervoegen dat lezers, die in deze soort van zaken geoefend zijn, die dus eenige theoretische en praktische kundigheden bezitten hiervan een zeer doelmatig gebruik zouden kunnen maken; maar het grootste nut hetwelk uit dit boek kan getrokken worden, bestaat daarin, dat hetzelve ten wegwijzer kan verstrekken in de keuze der onderscheiden vormen van die werktuigen, naar de plaatselijke omstandigheden en zelfs naar den smaak van vele bijzondere personen in te rigten; het kan nuttige kundigheden verbreiden, die nog aan eene groote menigte onzer Fabrikanten ontbreken; het kan de vooringenomenheid doen ophouden, welke nog tegen de stoom-werktuigen blijft heerschen, en zal nog kunnen dienen om het gebruik algemeen en nuttiger te maken van het veelvermogende hulpmiddel dier bewegingskracht waarvan de Engelschen met zoo veel goed gevolg gebruik maken. De overzetting van *Duverne* is *Correct*, niet alleen taalkundig maar ook technologisch. Men vindt aan het slot van dit Werk eene notice over het werktuig van *Brown*, genaamd *Pompe Pneumatique* eene nieuwe uitvinding waarbij de stoom van het water weggelaten en in deszelfs plaats gesteld is de werking van het *gaz hydrogéne*. De uitwerking hiervan wordt te weeg gebragt voor eerst door de dilatatie van het gaz en van den waterdamp in den oogenblik der verbranding en vervolgens door de verdikking van den voortgebragten waterdamp; want die van het gaz is niet anders dan de terugkeering van dien vloeistof tot zijnen oorspronkelijken staat, en kan niet anders beschouwd worden dan als eene nieuwe kracht. De voordeelen van dezen toestel zouden, volgens den uitvinder eene groote bezuiniging van brandstof en eene volkomen beveiliging tegens elk gevaar van losbarsting verschaffen. Dus moeten dan ook de ongerustheden welke veroorzaakt werden door de tegenwoordigheid der gazometers, geheel opgehouden en dit is iets hetwelk degelijk opmerking verdient. De *Revuë Encyclopedique*, meldt dat er nog geene proeven genomen zijn met het werktuig van *Brown*, men spreekt van eenige pogingen die niet dadelijk gelukt zijn; maar deze zelfde bedenking kan gemaakt worden ten aanzien der wezenlijkste en gewigtigste ontdekkingen: men moet nog wachten en vooral geen voorbarig oordeel van afkeuring uitspreken.

Wat betreft de uitvinding der bruikbaarmaking van den stoom, merken wij nog aan, dat er in 1663 te Londen een werk is uitgekomen, ten titel hebbende *Centuriae Inventionum*, geschreven door den Markies van *Worchester* onderscheidene ontwerpen bevattende, onder welke men het denkbeeld vond om het water te verheffen door de kracht van het vuur, en hetzelve in *stoom* te veranderen, ten einde op die wijze groote hoeveelheden koud water uit te persen. In 1686 gaf de hierboven reeds genoemde *Papin* een boek in het licht, hetwelk ten onderwerp had *eene nieuwe manier om het water in de hoogte te drijven door middel van het vuur:* LEIBNITZ, had ook reeds hetzelfde ontwerp in zijne gedachte, en AMONTONS in Frankrijk beproefde mede om het water door het vuur in de hoogte te drijven. Maar *Savery*, in *Engeland* na vooraf onderscheiden proeven genomen te hebben, dacht eene zeer vernuftige *vuurmachine* uit, die alle zijne ontwerpen moest verwezenlijken. *Desaguliers* beweert dat *Savery* gebruik maakte van het boek van den Markies van *Worchester*, en dat hij om verborgen te kunnen houden hoeveel hij aan den arbeid van dezen geleerde verschuldigd was, hem alle exemplaren van dat boek afkocht en in tegenwoordigheid van een zijner vrienden verbrandde. *Savery* sprak dit verhaal tegen: vooreerst, ontkende hij de daadzaak; ten andere beweerde hij, dat hij het beginsel zijner vuurmachine geheel alleen aan zijne eigene uitvinding te danken had; zie hier op wat wijze hij verhaalt daartoe gekomen te zijn:

Op zekeren dag bij een' gaarkok zijnde, en een' flesch wijn gedronken hebbende, plaatste hij zonder erg of nadenken de bijkans ledige flesch op het vuur, ten einde plaats te maken voor een bekken vol water, hetwelk men hem gebragt had om de handen te wasschen. Weinige oogenblikken daarna bemerkte hij, dat de wijn dien hij op den bodem van de flesch gelaten had, warm geworden was en zich in stoom of dampen veranderd had, welke de geheele holte der flesch vervulden.

(*Het vervolg op den kant van deze bladz.*)

Toen nam hij de flesch bij den hals, en dompelde dezelve in de bekken, oogenblikkelijk klom het water in de flesch, en daaruit leerde hij de kracht van het vuur kennen, om het water te doen klimmen.

Desaguliers wil echter niet toegeven dat *Saveri* deze proef genomen zoude hebben. Hij heeft zelve die proef herhaald en bevonden dat het water met zoo veel snelheid in de flesch opklom, dat zij met geweld in zijne hand in stukken sprong, welk gevolg, hij zegt, dat ook aan *Saveri* had moeten overkomen zijn. *Desaguliers* was een zoo bekwaam en kundig man, dat men schier niet twijfelen mag aan hetgene hij verzekerde, en met dat werden er Geleerden gevonden, die vermoeden dat het gelijk in dit geval niet op zijne zijde was. De flesch barstte niet in de hand van *Saveri*, omdat zij niet warm genoeg gemaakt was om het water met zoodanig geweld te doen klimmen als vereischt werd, om dezelve te doen springen. De reden dat zulks gebeurde in de handen van *Desaguliers*, is daarin gelegen: dat de flesch ongemeen warm geworden was, zoo zeer dat hij genoodzaakt werd om zich van een dikken handschoen te voorzien, wilde hij bij het aanraken van den hals zich niet branden, eene voorzorg welke *Savery* niet nam. Maar ook behalve dat, bewijst die proefneming geenszins datgene wat men daaruit heeft willen afleiden. Elk een weet, dat de drukking van den dampkring het water doet rijzen in elk vat, waarvan de lucht meer uitgezet is dan de buitenlucht; en dat deze opklimming des te vaardiger is naar mate deze uitzetting grooter is. Ook maakte *Saveri* nog vele andere proeven om zijne vuurmachine te kunnen daarstellen, en het was niet dan na vele mislukte en herhaalde pogingen, dat hij het eindelijk zoo ver bragt om er eene te vervaardigen van grooten omvang en aanvankelijk zeer moeizame bewerking. Doch deze poging werd niet onvervolgd gelaten, men bezefte in Engeland al ras hare waarde, en de uitkomst in onzen leeftijd heeft geleerd, hoe veel partij er van den stoom in onderscheiden' opzigten te trekken is. Om de kosten te besparen vond *Portner* eene meer vereenvoudigde machine uit, die 24000 emmeren water in 24 uren ophaalde, en met zoo veel kracht en snelheid voortging, dat zij het werk van honderd paarden verrigtte. Men vergelijke het *Geschiedkundig overzigt der vorderingen van den Menschelijken geest in de eigenlijk gezegde Wetenschappen*, te Gorinchem bij *J. Noorduyn*, 1822. Bl. 392 en volgende.

I E T S

OVER DEN

STAAT VAN DEN BRITSCHEN

K O O P H A N D E L.

Aan den handel en scheepvaart is ons vaderland deszelfs opkomst verschuldigd; van deze waarheid zijn wij zoo innig overtuigd, dat wij gelooven, als *Hollandsche*

(*Het vervolg op de volgende bladz.*)

schrijvers, nooit beter aan onze bestemming getrouw te zijn, dan wanneer wij alles opzamelen wat de bevordering van handelkundigheden leiden kan. Het is om deze reden, dat wij, bij het diep stilzwijgen van alle onze recensêrende maandschriften omtrent buitenlandsche Letterkunde, (*één* uitgezonderd, hetwelk eigenlijk niet resenseert, maar waarin men dan toch menigwerf buitenlandsch wetenschappelijk en letternieuws aantreft) melding maken van een alleropmerkenswaardigst werk voor den handel, hetwelk te Londen, Parijs en Strasburg verkrijgbaar gesteld, doch bij *A. Clowes* te *Londen* gedrukt is onder dezen titel:

Etat de Commerce de la Grande-Bretagne, avec toutes les Parties du Monde, apperçus divers, depuis 1697 jusqu'à 1822 inclus, année par année, (celles de paix distinctes de celles de Guerre) de la valeur officielle du commerce d'importation et d'exportation, de la Grande-Bretagne avec l'Europe, l'Asie, l'Afrique et l'Amerique réunies; de son commerce separé avec chacune des parties du Monde et chacun des Royaumes, Etats, et Colonies qui en dependent; du revenu net du produit des Douanes; du Tonnage Anglais et étranger à la sortie; du nombre des banqueroutes; du prix des fonds publics (actions de la banque et trois pour cents consolidés); du terme moyen de la valeur de chaque commerce par périodes de Guerre et de paix, tels qu'ils se sont succedés; et d'un revelé chronologique des Evénemens contemporains; le tout établi avec un soin scrupuleux sur les rapports, documents et tableaux les plus authentiques, rédigés a l'usage du Parlement et du bureaux de commerce, et des Colonies etc etc., par Mr. CAESAR MOREAU, *vice-Consul de France*; een blad, groot folio 1826.

Na dezen afgeschreven langen titel, zal het juist niet noodig zijn veel over den inhoud te zeggen; het is waarlijk bewonderenswaardig, zoo veel als er op dit eene blad te lezen staat. De schrijver verzekert, en geeft bewijs dat zijne verzekering niet ijdel is, dat vele jaren van ingespannen arbeid op deze *compilatie*, zoo als hij zelf zijn werk noemt, besteed zijn, gelijk ook dat hij op de zorgvuldigste wijze de hulpbronnen, waaruit hij, wegens zijne ambtsbetrekking kon putten, benuttigd heeft.

Er zijn reeds meermaals zamenstellingen van die soort vervaardigd, maar zoo veel wij weten, nog geene van dezen aard. Het zoude ons gemakkelijk vallen, eenige der getallen uit te trekken, en op de verbeeldingskracht der lezers, door bijéénstelling van uit- en invoer te werken, maar het schijnt ons belangrijker toe, iets over het doelmatig gebruik van dit werk bij te voegen.

In zulke soort van tafereelen of tabellen, kan eigenlijk niets anders met onbetwistbare zekerheid opgegeven worden dan de plaats van waar het ingevoerde goed allerlaatst gekomen is, en bij den uitvoer, de plaats waarheen het allereerst gaan zal. Maar men leert hieruit juist de kracht dier waarheid kennen, dat in den handel, de middelstand, de tweede hand, alles en zoo als men pleegt te zeggen, de *ziel van de Negotie* is. De uit Engeland naar Amsterdam, Antwerpen, Rotterdam, Hamburg en Bremen uitgevoerde goederen, blijven niet in die plaatsen, alwaar zij onmiddelijk aangebragt worden, zij vinden hunnen weg verder oost, west, noord en zuidwaarts, maar wat bij voorbeeld als invoer uit de Nederlanden vermeld wordt, omvat niet alleen Nederlandsche, maar ook *Opper-* en *West-Duitsche* goederen, die den Rhijn af, of op andere manieren naar de Nederlanden gekomen zijn. In deze opgave wordt geene melding gemaakt van den sluikhandel, omdat de vervaardiger van oordeel is, dat dezelve onder den wettigen handel geen plaats verdient. Men weet echter genoeg in welk eenen omvang dezelve op de Britsche Eilanden gedreven wordt, hoe het gewapenderhand daarbij toegaat, en het is bekend hoe de Ministers in Engeland nog zeer onlangs verklaard hebben, dat hun voornaam oogmerk was, om bij vermindering der *in-* en *uitgaande*

(*Het vervolg op den kant van deze bladz.*)

regten, dezen kanker, die boven alle beschrijving uit, de algemeenen welvaart knaagt, in den grond te genezen. Dit geheele werk verdient vooral in Nederland nader gekend te worden, en het was wel te wenschen, dat de aandacht onzer Boekhandelaren, waaronder althans in de Noordelijke provincien zulke verdienstvolle mannen zijn, zich op zulke vreemde voortbrengselen vestigde: de *Romans* en het ander ijdel gesnap kon men voor de *Wijsgerigen* zuidelijken *Argus* best overlaten.

ZEE-TIJDING.

Sedert onze laatste is in Tessel niets binnengekomen. Uitgezeild J. B. Fuchs, naar Batavia, P. Rolff en J. C. Kerkhove, naar de Kaap de Goede Hoop, H. Visman, naar Curaçao en Cuba, J. T. Visser, naar Curaçao en St. Thomas, G. J. Spilliard, naar Gibraltar en Smirna, G. B. Tlise, naar Lissabon, J. J. Laursen, naar Port à Port, A. J. Overzee, S. Finch, J. Joosten J. J. Hutte en D. B. van Wyk, naar Londen.

In het Vlie binnen J. Moore, van Londen.

Kapt. C. H. Bruins, voerende het schip *de Hersteller*, van Hull naar Amsterdam, meldt van Noordwijk aan Zee, van den 3 Januarij, dat hij den vorigen namiddag voor de wal ten anker liggende, uit hoofde van hooge zee en hevige storm, zijn kabel had moeten kappen, waarna het schip, 's avonds ten 5 ure, aldaar op het strand was gekomen; hij en zijn volk zijn met levensgevaar, ofschoon niet onbezeerd, gered; volgens nader berigt, is de lading in goede staat geborgen en te Noordwijk opgeslagen.

De Deensche brik *Katarina Maria*, welke te Montevideo schade bekomen heeft, is aldaar afgekeurd en verkocht.

Van Santa Crux op Teneriffe, wordt van den 12 Nov. gemeld, dat men aldaar den 7 en 8 dito een vreeslijke storm van het O. N. O. heeft gehad, verzeld van een allergeweldigste regen, welk 36 ure heeft aangehouden; eene zeer groote waarde aan gebouwen, wijngaarden en andere eigendom, was daardoor geheel vernield en geheele dorpen in zee gespoeld; men berekende dat omtrent duizend menschen bij dezen ramp zijn omgekomen. Verscheide schepen waren op Teneriffe en negen Spaansche vaartuigen op Canarien totaal verongelukt.

Het schip *George*, Kapt. H. Hughes, is, na van de geledene schaden hersteld te zijn en de lading weder ingenomen te hebben, den 20 December andermaal van Genua naar Amsterdam vertrokken.

De smak *de Vrouw Margina*, Kapt. H. J. Oortjes, van Bordeaux naar Ostende, is, volgens een brief van St. Valerij en Caux van den 26 Dec., aldaar met gebroken mast en verlies van zeilen binnengeloopen.

*** In de maand December 1826, zijn binnen de Stad Leyden overleden: 23 Mans, 23 Vrouwen, 11 Zoons en 21 Dochters, te zamen 78 personen.

In dezelfde maand zijn aldaar geboren 112 Kinderen, waar onder 1 paar tweelingen, als: 59 Zoons en 53 Dochters; 1 doodgeboren Zoon, niet onder de bovenstaande opgave begrepen.

*** De Faculteit der Godgeleerdheid aan de Universiteit te Leijden, besloten hebbende, eervolle melding te maken van eene Verhandeling bij haar ingezonden met de zinspreuk: *Le Christianisme est parfait*, CHATEAUBRIANT, nodigt bij deze den Schrijver uit, om zich aan haar bekend te maken.

LEYDEN den 4 Januarij 1827. J. CLARISSE, *Fac. p. t. Actuarius.*

135ste KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE LOTERIJ.

VIJFDE KLASSE.

7de Lijst, N°. 15667 en 7939, ieder een prijs van *f* 1000.

8ste „ Geene.

9de en laatste Lijst, N°. 31868, *f* 1000, en 6657, een premie van *f* 2500.

LEYDSCHE SCHOUWBURG.

Onder directie van J. H. HOEDT en W. A. BINGLEY.

Heden, Maandag den 8 Januarij,

HET ONTZET DER STAD LEYDEN, groot beroemd geschiedkundig *Tafereel*, in drie Bedrijven; versierd met fraaije expresselijk daartoe vervaardigde Decoratien, Costumes, Muzijkstukken en verder groot Spectakel. Na hetzelve: DE TAMBOER DER LANDMILITIE, OF DE GELDERSCHE BRUILOFT, *Blijspel*, met *Zang*.

*** Tot bittere droefheid van mij en mijnen eenigen Zoon, overleed heden alhier, in den ouderdom van bijna 71 jaren, Mejufvrouw ELISABETH SCHOUTEN, tedergeliefde Echtgenoote van

H. F. LEIJENDECKER.

LEYDEN 5 Januarij 1827.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

Amsterdam den 6 Januarij 1827.

Holland,	Werkelijke Schuld..	2½ pCt.	*f* 51¼	a 51¾
	Rest. Uitgestelde dito......	-	13/16	a 7/8
	Kans-Biljetten	-	17½	a 18
	Stellen van uitgeloten dito...	-	6550	a 6000
	Amortisatie-Sijndic..	4½ pCt.	- 93	a 93½
	Domein Losrenten..	2½ ——	- 87¼	a 87½
	Handel-Maatschappij.	4½ pCt.	- 84¾	a 85¼
Frankrijk,	Inschrijving Grootb.	5 ——	- —	a —
	Dito op dito........	3 ——	- 68	a 68½
Rusland,	bij *Hope* en *Comp.*..	5 pCt.	- 98½	a 99
	Ins. op 't Grootb..	6 ——	- 48	a 48½
Pruissen,	Obl. Neg. Londen..	5 ——	- —	a —
	dito in Londen van 1822....	——	- —	a —
Spanje,	Obl. bij *Hope* en *Comp.*	5½ pCt.	- 28	a 28½
	Nieuwe geldl. van 1822......	-	12¾	a 12½
Oostenr.,	Obl. bij *Goll* en *Comp.*	5 pCt.	- 74¾	a 75½
	dito...........	4 ——	60¾	a 61
	Certificaten	2½ ——	- 40½	a 41
	Neg. Metalliek	5 ——	- 84¾	a 85¼
	Dito Bank-Actiën.........	-	1280	a 1290
Napels,	Certificaten	5 pCt.	- —	a —
	dito dito in Napels	-	69¾	a 70

Te Leyden bij de Wed. ANTHONY DE KLOPPER EN ZOON, op de Breedestraat.